

Zeitschrift: Divus Thomas
Band: 2 (1915)

Artikel: Dokumente : Sacra studiorum congregatio academiae romanae S. Thomae Aquinatis statuta
Autor: [s.n.]
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-762463>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

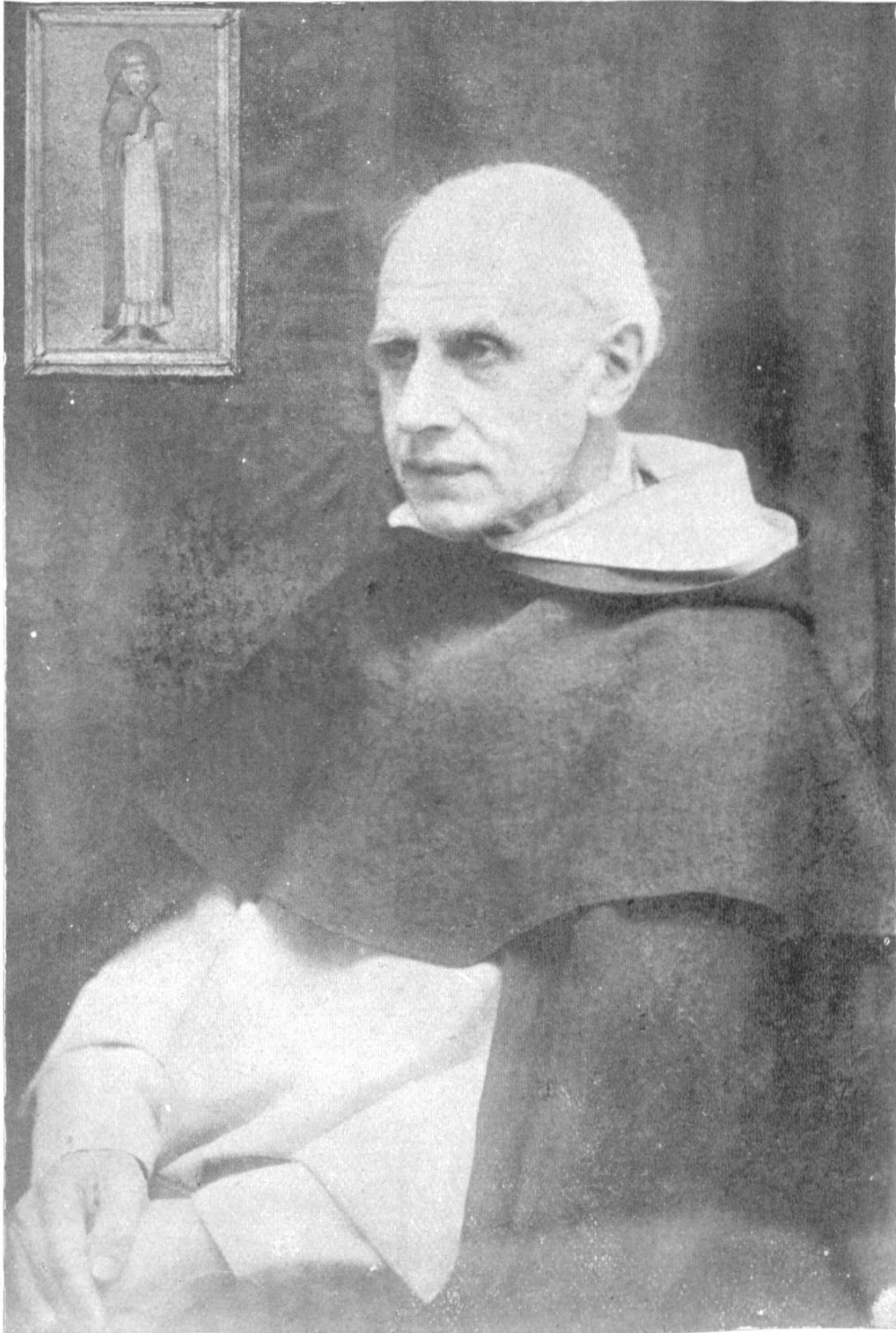
L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 03.04.2026

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

DOKUMENTE

SACRA STUDIORUM CONGREGATIO ACADEMIAE ROMANAE S. THOMAE AQUINATIS STATUTA

IUSSU SSMI D. N. BENEDICTI PP. XV RETRACTATA
EX MOTU PROPRIO „NON MULTO POST“ DIEI XXXI
DECEMBRIS MCMXIV

I. Romana S. Thomae Aquinatis Academia eo spectat, ut Angelici Doctoris philosophiam illustret, defendat ac tueatur. Sermone utitur latino. Praesident ei tres S. R. E. Cardinales; quorum Cardinalis Praefectus *pro tempore* sacri consilii studiis regundis prior loco est: adsunt a secretis seu a commentariis adiutor unus cum duobus subadiuvibus; quibus munus mandatur in triennium, mandatumque iterari licebit. Complectitur Academia magistros, sodales et alumnos; alumnis autem doctoris conferre lauream, eosque doctores renuntiatos sodalibus adgregare potest.

II. Magistri minimum semel in unaquaque anni academici hebdomade S. Thomae libros de rebus philosophiae praelegant, praesertim utrosque Commentarios in Aristotelem et in Boethium: disputationes alumnorum, quae et ipsae hebdomadales in altera anni scholastici parte debent esse, moderentur: et una cum sodalibus, quid quisque alumnorum in doctrinae experimentis meritus sit, iudicabunt.

III. Alumni adsciscantur spei bonae adolescentes, qui cum in philosophiae studio ordinarium trium annorum spatium confecerint, sacrae theologiae dent operam *textum* adhibentes ipsam Summam S. Thomae. Iique in statis disputationibus syllogisticis, quae quidem tum de thesibus, quas sacrum consilium studiis regundis die XXVII iulii MCMXIV approbavit, tum de aliis fient, quas quotannis E^mi Praesides, cum magistris Academiae convenientes, praescripserint, vel *defendentium* vel *arguentium* partes agant. Singulis autem mensibus unus e magistris itemque e sodalibus aliquam philosophiae scriptionem recitabunt.

IV. Alumnus qui doctoris lauream in philosophia S. Thomae expetat, ad periculum doctrinae et scripto et voce faciendum de quolibet capite philosophiae, quae vel in speculatione veri vel in moribus versetur, ne admittatur, nisi minimum biennio praelectiones disputationesque frequentaverit, ac duas ex his disputationibus feliciter habuerit.

V. Qui doctoris in philosophia lauream consecutus est, si evadere velit sodalis Academiae adgregatus, praelectionibus et disputationibus interesse alterum biennium pergat, ac publicae propugnationem universae Aquinatis philosophiae suscipiat agatque cum laude.

VI. Candidato res successerit satis, si duas tertias punctorum partes tulerit. Examinatores seu doctrinae iudices, quibus suffragii ius est, sive magistri sive sodales, ab E^mo Praeside deligantur; et ii quidem ne minus quam tres unquam sint: ac tum ad probandum tum ad improbandum terna singuli habeant puncta, secreto attribuenda. Qui est a commentariis Academiae, itemque duo qui infra eum sunt, nisi examinerum officio fungantur, suffragium non habent: verumtamen unus eorum candidatis examinandis semper adsit, qui rei exitum adnotabit.

VII. Sub finem anni academici, proposito ab E^mis Praesidibus argumento, certamen doctrinae scribendo fiet. Scriptionum ii erunt iudices, quos Academia designaverit. Quod si plures idem mereri videantur, non partitum praemium, sed integrum singuli obtinebunt.

VIII. Certum quoque praemium tum magistris et sodalibus vel pro praelectionibus quas habuerint, vel pro scriptionibus quas confecerint, vel prout coetibus adfuerint, tum etiam alumnis, pro disputationibus quas sive defendendo sive arguendo participaverint, tribuetur. Huiusmodi autem praemia, itemque ceteras omnes impensas quotannis faciendas, E^mi Praesides definient; ii vero qui sunt a commentariis Academiae, Praesidibus postea rationem reddent.

Datum ex S. Congregatione Studiorum, die 12 martii MCMXV.

B. Card. Lorenzelli, Praefectus.

A. Dandini, Secretarius.

(Acta Apostolicae Sedis VII, p. 128—130)

CARD. LUDOVICI BILLOT S. J.

ORATIO HABITA DIE 11 MARTII IN AULA MAXIMA
CANCELLARIAE APOSTOLICAE PRO INSTAURA-
TIONE ACADEMIAE S. THOMAE

(Romae, Typis Polyglottis Vaticanis 1915)

Inter alia multa quae me ad reverentiam Doctoris angelici movent, unum est, Eminentissimi Patres, auditoresque ornatissimi, quod momento et pondere caeteris praestat, quodque in ipso initio dicendi de obiecto et causa huius nobilissimi consessus, silentio praeterire non possum. Et est perpetua, continuata, repetita de aevo in aevum ad hanc usque diem, singulari prorsus instantia, eximioque studio, Sedis apostolicae commendatio. Res vere omni observatione digna! In apostolica cathedra sibi invicem succedunt pontifices, alii post alios, origine, genere, cultura, educatione varii; omnium tamen in commendando Aquinate una invariata sententia est: a Ioanne XXII qui Thomam ad altarium honores evexit, usque ad gloriose nunc regnantem Benedictum XV, qui vixdum universalis Ecclesiae tractanda gubernacula suscepisset, nihil antiquius habuit quam testificari se, hac in re, a Decessorum suorum mente minime dissentire, imo non verbis modo, sed et factis declarare. Porro, si annales ecclesiasticos percurro, si bullarium Romanorum Pontificum lustro, si dicta, si acta, si gesta evolvo, nullum simile exemplum invenio quoad unum in individuo signatum, seu praeceptorem, seu magistrum, seu doctorem. Quae quidem singularitas vel sola me admonet, non ibi rem esse quae ad humana arbitria, ad studia partium, ad scholae contentiones, ad privatas ipsorum Pontificum seu opiniones seu aestimationes pertineat, referendaque sit, sed ad iudicium eius qui in cathedra ad consummationem usque saeculi divinitus fundata, unus semper sedet et praesidet et vivit, unus idemque loquitur ac docet, Petrus. Petrus, inquam, nulli parti, nulli factioni, nulli ordini, nulli scholae addictus, praecise quia in summitate apostolatus constitutus, longe longeque eminet supra omnes partium, ordinum, ac scholarum contentiones et lites: Petrus cui non caro revelat, nec sanguis, sed Pater: Petrus, filius ille columbae (hoc enim sonat, inquit Hieronymus, in nostra lingua Bar-Ionae vocabulum), et ideo filius colum-

bae, quia mystica ei columba, extensis alis, sicut videre est in abside basilicae Vaticanae, insidet, vel ad auriculam advolans, suggerit quae ad regimen universalis Ecclesiae, et praesertim ad custodiam depositi fidei (quae maxima omnium res est), convenientia media sunt: Petrus denique, qui cum munere pascendi oves et agnos, donum accepit salubria pascua internoscendi, eaque ab insalubribus discernendi: Petrus est, a quo singularem illam habet Aquinas commendationem.

Hic quippe est doctor tantopere a Pontificibus laudatus, in quo certatim agnoverunt angelum Ecclesiae illuminatorem; magistrum cuius doctrina veridica est et catholica, habens prae caeteris, excepta canonica, proprietatem verborum, modum dicendorum, veritatem sententiarum; ducem quem omnes sequi possunt sine aberrandi periculo, et nemo unquam, quin de errore suspectus fieret, oppugnavit; athletam fortissimum fidei catholicae, per cuius scripta tamquam per scutum infrangibile venenata haereticorum tela hebetantur; cuius vi et veritate doctrinae, multae quae deinceps exortae sunt haereses, confusae et convictae dissipatae sunt, quod et ante saepe, et liquido nuper in sacris Tridentini concilii decretis apparuit; principem theologiae methodicae seu scholasticae, comparandum cum quatuor ecclesiae latinae doctoribus qui principes fuerunt positivae; cuius dogmata tutissima sunt, et nomen superat omnem laudem. His et similibus elogiis testimonium ferunt, praeter alios, Iohannes XXII, Innocentius VI, Urbanus V, Pius V, Clemens VIII, Paulus V, Alexander VII, Clemens XII, Benedictus XIII, Benedictus XIV, a medio aevo labente ad prima usque limina aevi moderni.

At vero, dicet statim aliquis: ad anteactas aetates ista utique pertinere, atque idcirco, singularem hanc Aquinatis commendationem, pro temporum quidem illorum conditionibus opportunam, imo opportunissimam, esse nunc caducam, antiquatam et obsoletam; alia nunc tempora currere, alias necessitates urgere, alios flare ventos, alios consurgere adversarios; non eadem methodo, non iisdem artibus, non iisdem armis semper utendum; scribam doctum in regno caelorum similem dici in evangelio homini patri-familias qui profert de thesauro suo nova et vetera, et quid putas, nova et vetera? id est, optimum quodque cibariorum genus, quorum meliora alia utique sunt, cum in-

veteraverunt, sed meliora alia, et longe meliora, cum nova et recentia sunt (sicut aiebat poeta: nova hymetta, vetera falerna); denique, esse dictamen vel solius vulgaris communisque prudentiae, quod attemperanda est explicatio et defensio fidei catholicae indoli temporum, scientiarumque progressui, qui talis hodie ac tantus est, ut renovatam de integro terrae faciem, vere dicere debeamus. Et est verissimum; ego quidem non abnuo, non contradicam. Interim vero, hoc unum quaeram: Utrum pater ille familias, ille scriba doctus in regno caelorum, aliis verbis, summus ille a Deo institutus fidei magister, attentis novis istis rerum conditionibus, totque ac tantis quae in mundo, et consequenter in statu christianitatis, acciderunt mutationibus, alium nobis praeceptorem, alium antesignanum, alium moderatorem et belli ducem contra fidei adversarios, duxerit esse praestituendum. Hoc, inquam, hoc unum interim quaero. Sed huic quaestioni vos ipsi respondistis, auditores lectissimi; perspicua siquidem facta loquuntur. Non. Non alium nobis commendant moderni pontifices, imo unum semper et eundem: tametsi (et res est multa consideratione digna), ratione mutationis temporum procul dubio ducti, nonnullo utique discrimine: dum scilicet philosophiam in Aquinate nunc praecipue commendant, in philosophia imprimis sequendum Aquinatem edicunt, quod certe in ea forma et sub tam expressa specificatione antecessores non fecerant.

Punctum hic tangimus, auditores, quod scio plurimorum offendere, ideasne dicam, an praeiudicia? Sed quid tandem iuvat rem manifestam infitiri? Iterum dico, facta loquuntur, et contra facta, ut fert proverbium, non est illatio. Prior prodit f. r. Leo XIII, qui instaurationem philosophiae S. Thomae cum celeberrimis litteris encyclicis *Aeterni Patris* initiavit. Cuius etiam in hoc negotio indefessa opera notior sane est, quam ut in memoriam indigeat revocari, et mens compendio elucet in his quae ut breviario Romano in officio angelici doctoris apponi iussit: ubi, post laudatam uberrimam atque incorruptam Aquinatis doctrinam, ut quae cum revelatis veritatibus mire consentiens, aptissima sit omnium temporum erroribus pervincendis: ad tot praecipue philosophicorum systematum a veritate aberrantium luem propulsandam, idem ipse Aquinas caelestis patronus scholarum omnium catholicarum declaratus legitur et institutus.

Secundus succedit s. m. Pius X in maxime solemni sui pontificatus actu, hoc est in Encyclica *Pascendi dominici gregis*, ubi causas modernismi enumerans, et nec minimam nec ultimam, ignorantiam philosophiae scholasticae assignans, idoneaque remedia praescribens: „Quod rei caput est, inquit, philosophiam scholasticam quam sequendam praescribimus, eam praecipue intelligimus, quae a S. Thoma Aquinate est tradita, de qua quidquid a Decessore nostro sancitum est, id omne vigere volumus, et qua sit opus, instauramus et confirmamus, stricteque ab universis servari iubemus... Magistros autem monemus ut rite hoc teneant, Aquinatem deserere, praesertim in re metaphysica, non sine magno detrimento esse.“ Et nondum satis. Persentiebat enim se surdas aliquantulum aures pulsare. Unde in Motu proprio *Sacrorum antistitum* eandem repetit, uno iam addito verbo, sententiam: Ut rite hoc teneant, non sine magno detrimento esse, praesertim in re metaphysica, Aquinatem „vel parum“ deserere. Vel parum, ait, quia ut statim ipsemet explicat, parvus error in principio evadit maximus in fine. Haec Pius.

Et tertio tandem loco venit gloriose nunc regnans Benedictus XV, quem nobis Deus diu sospitem incolumemque servet: Qui in Motu proprio diei 31 decembris *Non multo post*, commemoratis prius duorum suorum Decessorum actis, et speciali quidem modo litteris quibus Pius X professus fuerat magnopere interesse ad christianam sapientiam contra Neorationalismum seu Modernismum defendendam, ducem religiose sequi Thomam, haec nunquam satis meditata de suo subiungit: „Nos vero, cum aequae ac Decessores nostri persuasissimum habeamus, de illa tantum philosophia nobis esse laborandum quae sit secundum Christum, ac propterea, ipsius philosophiae studium ad principia et rationem Aquinatis omnino exigendum esse, ut plena sit, quantum per humanam rationem licet, explicatio, invictaque defensio traditae divinitus veritatis, hanc S. Thomae academiam non minus quam illis, nobis esse curae volumus appareat.“

Profecto, si consensionem quaerimus, habemus. Si directionem firmam, minime fluctuantem, minimeque ancipitem, tenemus. Si perseverans in eodem semper sensu, eademque semper sententia Sedis apostolicae praescriptum, ecce nobis luce meridiana clarius innotescit.

Sed nunquam satis meditanda mox dixi ea quae ultimo loco citata sunt Pontificis verba: idque non ea tantum ratione quod invariatum propositum firmumque praescriptum de studio philosophiae ad principia Aquinatis exigendo, magis semper ac magis demonstrant, sed eo potissimum ex capite, quod simul et semel huius rei causas altissimosque fines aperiunt. *Ut plena sit, inquit, quantum per humanam rationem licet, explicatio, invictaque defensio traditae divinitus veritatis.* Duo ibi diserte signantur. Primo, plena quoad eius fieri potest, veritatis revelatae explicatio. Secundo, invicta eiusdem defensio. Et circa utrumque, pene infinita notanda occurrerent. Liceat saltem vel pauca summis veluti labiis delibare.

Primum est, inquam, veritatis revelatae *explicatio*. Apprime necessariam eam esse, nullus sane infitiabitur. Sed quid ad hoc philosophia? Iam enim audio reclamantes quosdam, et dicentes, nil minus hac postulatione importari quam accommodationem theologiae ad philosophiam, id est, verbi Dei ad humanae cogitationis regulam, et, quod pessimum omnium piaculum ac sacrilegii genus est, oraculorum increatae Sapientiae ad placita Aristotelis! Porro, ad huius veteris calumniae plenam destructionem, auditores lectissimi, iam, ut arbitror, sufficeret vel sola a qua disserendi sumpsimus exordium, auctoritas. Quis est enim qui dixit necessariam et per omnem modum promovendam sanam solidamque philosophiam, ut plena sit, quantum per humanam rationem licet, traditae divinitus veritatis explicatio? Ego dixi? Nos dicimus? Non. Dicit ille positus a Deo divinae revelationis magister, cuius, rogante Christo, nec deficit fides, nec deficere potest, quique, eodem Christo iubente, munus habet confirmandi fratres. Ipse est qui dicit. Iam igitur id satis, nec aliud quidquam praeterea requireretur. Verumtamen, quia magnopere interest ut argumento ab auctoritate, illud quoque accedat quod ab intrinsicis rerum conditionibus sumitur, paulisper attendamus principio ex quo ad nihilum deducitur adeo decantata et recantata ratio, sicut comparente sole, disiicitur nebulae caligo.

Principium hoc unicum est, simplex est, clarum est, et vel lippientium oculis expositum, videlicet: Veritates fidei fuisse a Deo revelante, in idiomate seu dialecto, si dicere fas est, naturalium nostrorum conceptuum enuntiatas

et expressas. Non enim revelatio novos nobis attulit conceptus, non novas ideas elementares, non altioris generis suppeditavit species intelligibiles, non elevavit nos ad superiorem illum intelligendi modum quo in statu tantum termini donabimur. Denique, id demum, si quid unquam, evidens manifestumque dici debet: constare doctrinam relevatam iis ipsissimis notionibus quas aliunde a natura comparavimus, quae etiam iuxta communes logicae leges, in subiectum et praedicatum per copulam connexa disponuntur. Et hic, hic praecise modernistae tamquam in scopulum offendunt. Inde sibi et aliis persuadere volunt quod ea quae tamquam dogmata revelata proponit Ecclesia, non sunt revera veritates e caelo delapsae, sed nec plus nec minus, conceptions oriundae e communi fundo conscientiae humanae, et paulatim modificatae communi pariter evolutionis lege. Imbecilli sane et tenues logici, qui non capiunt quomodo conceptus seorsum et separatim sumpti se habent ad doctrinas, sicut se habent litterae alphabeti ad vocabula, vel etiam vocabula ad sermones, et quomodo iidem omnino conceptus ingrediuntur diversissimas diversissimae originis doctrinas, quemadmodum eadem litterae alphabeti ingrediuntur diversissima diversissimae significationis vocabula. „Litterae, inquit apposite Augustinus¹, in tot millibus verborum atque sermonum ipsae repetuntur, non augentur; verba infinita sunt, finitae sunt tamen litterae; verba numerare nemo potest, litteras quis potest, unde multitudo verborum est. Cum una littera variis in locis ponitur, et pro loco valet, non unam rem valet. Quae tam diversae res quam Deus et diabolus? Tamen in capite D littera est, cum dicimus, Deus, et cum dicimus, Diabolus. Ergo littera pro loco valet. Errat autem, et nimis absurdus est, et gestat puerile cor, qui cum legerit, verbi gratia, D litteram in nomine Dei, timet illam ponere in nomine diaboli, ne quasi Deo faciat iniuriam.“ Ergo caveant et isti a corde puerili, et transferant comparisonem ad propositum, ut perspiciant usque ad evidentiam, quod possunt ex nobis esse verba, ex nobis esse elementares conceptus et notiones, ex nobis esse structura et modus enuntiationum, et simul e caelo esse, a divina revelatione esse veritates et dogmata quae ex his conceptibus formantur, quae his verbis signi-

¹ Serm. 32, nr. 6.

ficantur, quae hac sermonis structura exprimuntur. Sententiae siquidem et doctrinae nusquam in elementis conceptualibus resident, sed solum in compositiones qua elementa illa associantur in iudicia, et formantur in propositiones. Eiusmodi porro compositio in dogmatibus nostris, procul dubio a Deo revelante, a Deo dictante est, tametsi conceptus, ideae, verba, lingua quibus Deus revelans et dictans usus est, deprompta sint e communi thesauro conceptuum, idearum, et verborum quae aliunde erant et sunt in usu nostro.

Hoc igitur principium est, uti mox dicebam, simplex, clarum, evidens, in facto obvio repositum, unde usus philosophiae pro plena explicatione traditae divinitus veritatis, non modo legitimus, verum etiam perquam necessarius statim apparebit. Ex quo enim Deus usus est conceptibus nostris, notionibus nostris, vocabulis nostris, per quae nobis sua mysteria revelaret et exprimeret (prout scilicet et in quantum sermo iste noster humanus capere potest, adeoque modo in infinitum elongato a proprio modo divinorum ut in se sunt, adhuc tamen, servata proportionalitate analogiae, cum omnimoda veritate, nisi forte quis adeo desipiat ut deneget Deo potestatem exprimendi veritatem suorum mysteriorum in lingua quantumvis inope et deficiente quae apud nos est): ex hoc ipso, inquam, quidquid facit ad accuratam horummet naturalium conceptuum analysim, faciet quoque ad expositionem et explicationem revelatae veritatis, eodem fere pacto quo ad intelligentiam et explicationem auctoris cuiuspiam iuvat vocabularium seu lexicon in quo rationes eorum quae adhibuit nominum, dilucide, enucleate, et exacte proponuntur. Et ideo, si ad philosophiam pertinet classificare, definire, illustrare, epurare, et in prima elementa resolvere naturales nostros conceptus seu ideas seu notiones, usus philosophiae in theologia proportionaliter se habebit sicut usus lexici in re exegetica. Et sicut exegeta non accommodat explicationem suam lexico, ex hoc quod in lexico quaerit unde sensum sui auctoris magis penetret, magisque declaret: ita quoque nec accommodamus doctrinam sacram ad philosophiam, ex hoc quod philosophia utimur ad exponendum distincte, ordinate, et scientifice dogmata nobis a Deo revelata.

Quid, quaeso, ut unum aut aliud exemplum adhibeam, de altissimo Trinitatis mysterio, quantum per humanam

rationem licet, poteris explicare, nisi difficilem admodum conceptum *relationis*, per ipsa nomina divinarum personarum (Patris, Filii, Spiritus Sancti) importatum, probe perspectum habeas? nisi penetres differentias quibus ab omnibus absolutorum generibus relatio discriminatur? nisi per duplicem remotionis et excellentiae viam, e conceptu relationis inhaerentis seu accidentalis quae in nostro praedicatione est, ad rectum, quamquam utique mere analogicum conceptum subsistentis relationis assurgas? Quomodo te ab evidenti absurdo expedies, eorum puta qui dicunt principium identitatis comparatae (quae sunt eadem uni tertio sunt eadem inter se), nihil plus esse quam principium empiricum, verum in creatis, falsum in divinis: quo semel admissio quid adhuc superest nisi ut aperte et sine ambage proclametur in Deo identitas contradictoriorum?

Quid iterum de mysterio incarnationis enarrabis, si e philosophiae lexico non depromas accurate enucleatas notiones *naturae* et *personae*, adeo arcte connexas cum primis et altissimis ontologiae principiis? Verbane proferes omni sensu vacua, aut forte abibis tu, in delirium modernistarum, qui notionem personae in phaenomeno psychologico repentes, unionem hypostaticam consistere volunt in nescio qua mentalitate, seu verius amentia, qua incepisset Christus acquirere conscientiam de sua cum Deo identitate?

Quae rursus mysterii eucharistiae explicatio, salva semper impenetrabilitate tanti arcani, quamdiu non plene assecutus es distinctionem illam quam vel sola consecrationis verba produnt, inter *accidens* et *substantiam*, imo inter quantitatem dimensionem et caeteras accidentium categorias? Quamdiu non perspexisti, substantiam etiam corpoream esse ratione sui extra totum genus extensionis et continui, et non esse visibilem oculo corporali, neque subiacere alicui sensui, nec etiam imaginationi, sed soli intellectui? Quamdiu nescis quid sit locus, quid praesentia in loco, et quomodo praeter quantitativum seu localem modum adessendi loco, sunt et alii modi manudentes nos ad cogitandum mirabilem hanc praesentiam unius individui et immultiplicati corporis Christi in omnibus simul altaribus mundi?

Exempla possem sine fine producere, in idem semper collineantia, hoc est, in scopum declarandi qualiter usus philosophiae in theologia, proportionem quadam se habet sicut usus vocabulariorum in interpretatione et explicazione

auctorum: pro quanto scilicet, philosophiae est enucleare naturales illos conceptus qui elementa sunt ipsius verbi revelati, rectificare illos, epurare illos, praesertim vero, distinguere in eis rationem formalem semper retinendam, a modo quo ratio haec invenitur verificata in creaturis, ne forte modus iste tribuatur Deo, cum tamen in Deo sit modus alius, supereminens, nobisque penitus ineffabilis, nullum relinquens locum univocitati, sed soli analogiae proportionalitatis.

At vero, exhinc etiam perspicue statim apparebit, summopere interesse, qua utamur philosophia, sicut in proposita hucusque similitudine, quibus lexicis. Certe, quaedam philosophiae sunt quae nulli alii usui esse possunt, quam depravando, imo penitus corrumpendo dogmati, nedum ad eius explicationem conferant. Unde ait Pius X in encyclica *Pascendi*: „Ex connubio falsae philosophiae cum fide, illorum systema (modernistarum nempe), tot tantisque erroribus abundans, ortum habuit.“ Et apostolus nos admonet: *Videte ne quis vos seducat per philosophiam et inanem fallaciam secundum traditionem hominum, et non secundum Christum*¹. Non ergo omnis philosophia in eodem censu venit, sed aliae sunt se habentes sicut idola Aegypti quae populus Israel debuit detestari prorsus ac fugere, alia vero est se habens sicut ornamenta et vasa de argento et auro, quae idem ille populus de Aegypto exiens, sibi potius, tamquam ad usum meliorem, Deo praecipiente, vindicavit, quemadmodum elegantissime tradit Augustinus in suis libris de doctrina christiana². Et ratio huius est, clara iterum et evidens, quod non omnes philosophiae vere sibi philosophiae nomen vindicant. Imo multae sunt quae non nisi delirantis rationis dictata continent, quibus *phobosophiae* potius quam *philosophiae* et nomen convenit et ratio. Nobis autem in explicatione traditae divinitus veritatis, sola procul dubio philosophia loco lexicis seu glossarii esse poterit, quae de puro illibatoque naturalis luminis fonte promanat, cum idem sit Deus, non alius, qui et revelationis est auctor, et animo humano intelligentiae lumen indidit.

Haec, puto, manifesta per se sunt. Quamquam non omnibus adhuc satisfactum fuisse nonnulla suspicio sit.

¹ *Colos.*, II, 8.

² *L.* 2, c. 40.

Audio enim dicentem quempiam: Egregie quidem, et perbelle, sed quis mihi tandem bonam hanc, genuinamque ac sinceram philosophiam ostendet? Ad studentes siquidem loquor, quibus congrueret quod ponit Chrysostomus in ore pagani sui temporis, qui volens fieri christianus, multiplicitate sectarum tunc pullulantium impediabatur. „Volo fieri christianus, aiebat ille, sed nescio cui adhaeream. Multae sunt apud vos pugnae, seditioes, et tumultus. Quod dogma eligam? Quod praeferam? Singuli dicunt: ego veritatem dico. Cui credam, qui nihil Scripturarum sciam?... Discipulus esse volo, tu vero me iam doctorem facis¹.“ Et simili quoque modo impeditum te fortasse senties in eligenda una philosophia ex multis, sed sine causa. Nequaquam; non ego te iam doctorem facio. Discipulus esse vis, discipulus esto, sed memento quod addiscentem oportet per prius credere, quia in omni disciplina, cuiuscumque generis vel nominis, fides via est ad agnitionem. Porro habes tu in hac re, cui credas, et tuto credas. Magister ille a Deo constitutus tibi dicit, philosophiam illam veram quae est *secundum Christum*, esse eam quae ad principia et rationem Aquinatis exigitur. Fidenter itaque ingrediere viam, et post superatas primas difficultates (utique, sicut ipsa rei natura fert, nec leves nec paucas), forte et tu dices idem quod olim Samaritani ad Samaritanam: *Quia iam non propter tuam loquelam credimus, ipsi enim audivimus et scimus.*

Quidquid autem hactenus dixi, auditores, de *explicatione* traditae divinitus veritatis ope illius philosophiae quae sit secundum Christum, ad eiusdem invictam *defensionem* eodem plane iure applicantur. Idem enim profecto est, dogmata fidei recte, rite, apte explicare, et ea ad mentem Ecclesiae exponere. Idem quoque, genuina naturalis rationis pronuntiata per philosophiam assequi, et eadem a falsis opinionum commentis diiudicare. Atqui in his duobus praecise reponitur fidei nostrae defensio, dicente Vaticano quod inanis species contradictionis fidem inter et rationem inde potissimum oritur, quod vel fidei dogmata ad mentem Ecclesiae intellecta et exposita non fuerint, vel opinionum commenta pro rationis effatis habeantur². Et haec quidem longius prosequi nunc non vacat.

¹ In act. apost. Homil. 33.

² Sess. 3, cap. 4.

Nisi quod piaculum reputarem, non aliquo saltem exemplo, eoque ab hodierna illa haeresi desumpto, quae non tam haeresis, quam omnium haereseon conlectus vere est appellata, rem istam, priusquam dicendi finem faciam, paucis illustrare. Iam supra audivimus Pium X profitentem, magnopere interesse ad christianam sapientiam contra Modernismum defendendam, ducem religiose sequi Thomam. Verene ita est, auditores ornatissimi? Revera puto, non multa vobis ad persuasionem opus fore consideratione. Certe, quale sit modernismi fundamentum, probe nostis. Nostis esse totum quantum in doctrina illa repositum, quam vulgo agnosticis vocant: Vi cuius humana ratio phaenomenis omnino includitur, rebus videlicet quae apparent, eaque specie qua apparent, earumdem terminos nec ius nec potestatem habens; quare nec ad Deum se erigere potis est, nec illius existentiam, etiam per ea quae videntur, agnoscere¹. Undique nos circumdat, nos opprimit, nos terret formidolosum illud *incognitum* sub phaenomenis latens, de quo quid sit nemo scit, nec scire potest: materia, spiritus, aut nec unum nec alterum? Maleficum quid, vel beneficum? Intelligentia et libertate praeditum, vel caecus et inexorabilis orcus, monstrum enorme, immane, ingens? Inutile: nemo scit, nemo scire poterit unquam. Quo semel posito, prorsus liquet remittendum esse nuntium revelationi sensu catholico intellectae, quae utpote a Deo nobis loquente, adeoque a nobis cognito, uti ferunt, accepta, chimaerae loco iam haberi debet; nihilque esse reliquum, nisi ut accipiatur revelatio vel fides pro nescio quo sensu religioso, ex intimo hominis ipsius exoriente, qui per indigentiam divini et occursum incognoscibilis stimulatus, semper ultra progreditur, per tempora et aetates pro eventuum et phaenomenorum contingentia phantastice sese evolvens. Liquet proinde, christianam religionem, imo omnem religionem in fumum abire, et usque ad primas bases radicatus destrui. En fundamentum modernismi agnosticis cum superstructo monstruosi systematis aedificio.

Nunc autem, si huiusmet mortiferi agnosticis causas, si origines, si genesim volumus explorare, quid inveniemus, si auditores, nisi plenam confirmationem verborum sapientissimi Pontificis dicentis, *philosophiae studium ad principia et rationem*

¹ Encycl. *Pascendi*.

Aquinatis omnino exigendum esse, ut non modo plena explicatio, sed et invicta defensio sit traditae divinitus veritatis? Nullum, quod sciam, magis ad rem, magisque appropriatum exemplum. Relictis siquidem viis et principiis traditionalis sapientiae ab Angelico potissimum illustratis, ad quaslibet declinaverunt philosophias. Et in his philosophiis non potuerunt non deprehendere levitatem, insufficientiam, ne dicam omnimodam inanitatem argumentorum pro demonstrandis fidei fundamentis, et prae primis ipsa Dei existentia. Quae tamen Dei existentia, nisi nobis ex lumine naturalis rationis certo per prius innotescat, ecce statim necessarius, fatalis, praeceps in caecum absurdumque fideismum descensus: quandoquidem omnis fides, ut sit rationabilis, essentialiter supponit aliunde certo praecognitam existentiam et auctoritatem eius cui credendum est. Itaque isti, vacuis illis philosophiis decepti, absolutam incognoscibilitatem existentiae Dei proclamaverunt, et probe perspicientes absurditatem credulitatis qua ei crederetur, de quo nequidem sciri potest, an sit, fide theologali penitus et pro semper abiecta, substituerunt fidem aliam prorsus aequivoce dictam, rationalisticam scilicet, quae id saltem commodi haberet, ut suam homini autonomiam, plenamque tamquam supremo deo servaret independentiam. Non solum autem, sed earumdem philosophiarum inanitate in desperationem acti, in tantum noctis et tenebrarum profundum inciderunt, ut ipsam mundi huius exterioris per sensus attestatam existentiam pro incognoscibili habeant, ac per hoc, omnem viam reditus, omnemque possibilitatem agnoscendi unquam veritatem, quantum in ipsis est, sibi ademerint. Nefandum scelus, et nunquam satis lugenda consequentia derelictae ab initio sanae solidaeque philosophiae!

Sed non oportet in solis his extremis consistere. Sunt et aliae philosophiae non ita certe ab antiqua sapientia declinantes, habentes tamen certa principia, de quorum logicis consectariis quid non timeri possit, dicere vix audeo. Si enim, exempli causa, verum dicunt qui totius entis constitutionem ad univocitatem revocant, si revera omne ens in quantum ens, est per identitatem et quod est et quo est, si mundus iste cum omnibus quae in eo continentur, suum esse, suus essendi actus, sua essendi actualitas est: quid adhuc, dicet mox quispiam, et non sine magna saltem rectae ratiocinationis apparentia, quid adhuc creatione opus

est? Eccur non esset iste mundus a se, ex se, vi suae essentiae existens? Undenam criminandi pantheistae, unum esse universale ponentes, quod sui evolutione fit omnia? Et alia quidem fuerunt tempora, auditores, in quibus vera christiana fides tam altas in animis egerat radices, ut a consequentiis logicis, si quae essent contra illam, prorsus abhorrerent. Quo fiebat ut eandem fidem integram inviolatamque retinerent, simul cum philosophiis quae obiective et in rei veritate non erant secundum Christum: felici sane illogicitate, feliciorique inadvertentia! At nunc tempora illa amplius non sunt, et implacabili atque inexorabili logica ad imum descendunt, *andremo al fondo!* Ita ut magis quam unquam alias, urgeat nos monitio apostoli: *Videte ne quis vos seducat per philosophiam et inanem fallaciam secundum traditionem hominum, et non secundum Christum;* magis quam unquam alias, locus sit philosophiae studio ad principia et rationem Aquinatis rigore exigendo.

Sed consulto dictum est: ad *principia et rationem* Aquinatis, quia possunt specie quidem tenuis teneri Aquinatis viae, et non teneri Aquinatis principia et ratio: iidem termini, non idem sensus, cum tamen non in verbis, sed in sensibus philosophia consistat. Quamobrem philosophiae studium ad principia et rationem Aquinatis exactum, quod in Motu proprio *Non multo post* nobis commendatur, non illud esse tandem putandum est, in quo servantur verba, et nihil praeterea.

Adhuc magis ab eodem abhorreret quod dicunt quidam, Aquinatem pati diversas interpretationes, quantumcumque contradictorias et inter se irreductibiles, etiam in summis illis principiis, puta de potentia et actu, quae totam de integro philosophiam eius regunt, totiusque doctrinae medullam ac veluti succum et sanguinem continent: fingentes Aquinatem ipsum instar sphyngis aenigmata proponentis, aut ambigua dantis responsa, quale illud erat antiquae Sibyllae: Aio te, Eacide, Romanos vincere posse: quo ad libitum poterat intelligi, et vincere posse Romanos, et vincere posse Eacidem! Non, absit. Nam praeterquam quod nihil magis ab omni veritatis specie abluderet in eo doctore qui claritate dictionis et expositionis limpидitate caeteros facile antecellit, nulla quoque maior iniuria ipsi Ecclesiae irrogari posset, quae in commendanda tam singulariter Aquinatis philosophia, in iis utique quae maxime

Aquinati propria sunt, oleum perderet et operam, nosque adigeret ad contendendum verbis, cum tamen apostolus dicat, ad nihil hoc utile esse, nisi ad subversionem audientium. Sed aliud profecto ambiguitas, aliud difficultas seu altitudo conceptuum: adeo est alta veritas, adeo elevata supra imagines sensuum et idola phantasiae!

Eia ergo, agite nunc, auditores lectissimi. Ecce vobis beneficio Pontificis Optimi Maximi Benedicti XV, rediviva haec S. Thomae academia, cuius post Leonem alter parens et patronus idem ipse merito habebitur, eadem qua Decessor sollicitudine ductus: ut scilicet in hac tempestate nostra, machinationibus et astu fallacis sapientiae adeo turbata, tot tantisque seductionis periculis referta, vos qui in Ecclesiae spem succrescitis, primo quidem sitis in vobismetipsis firmi, fundati, stabiles in fide, immobiles a spe evangelii (Coloss., I, 23) — nam qui sibi nequam est, ait Scriptura, cui bonus erit, et qui in seipso vacillat, cui tandem causa firmitatis erit? — deinde vero, et ex consequenti, copioso armorum apparatu instructi pro causa religionis fortiter et sapienter agenda, parati semper, secundum apostolica monita, ad satisfactionem omni poscenti rationem de ea quae in nobis est spe, et exhortari in doctrina sana, et eos qui contradicunt arguere.

Ad quem finem assequendum non modicae utilitati erunt lectiones, collationes, aliaque exercitia huius academiae, eximiis adiuvantibus magistris qui suam in hoc negotio operam gratiosissime pollicentur, sub ductu et regimine Eminentissimi Praefecti S. C. Studiorum, de philosophia quae est secundum Christum, ut totus novit catholicus orbis, adeo bene meriti; cuius etiam sollerti providentiae haec ipsa, quam nunc celebramus, debetur instauratio. Hoc vestrum opus est, Eminentia Reverendissima, hoc negotium, hoc a suscepta praefectura propositum, quod hodie ad felicem exitum perductum est, et ita quidem ut plane sperandum sit uberes inde fructus proventuros, favente Deo Dño nostro, et opitulante SS̃ma Deipara cum Doctore angelico, ad salutem animarum, destructionem errorum, et incrementum doctrinae catholicae.
